

УНИВЕРЗИТЕТУ „ДЖОН НЕЗБИТ“
ФАКУЛТЕТУ ЗА КУЛТУРУ И МЕДИЈЕ
БЕОГРАД

ЗАВРШНИ РАД НА СТУДИЈАМА ТРЕЋЕГ СТЕПЕНА _____ докторска дисертација
(навести: ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА ИЛИ УМЕТНИЧКИ ПРОЈЕКАТ)

На основу одлуке Сената Универзитета од _____, пошто смо проучили урађену
_____ докторску дисертацију _____ под називом:
(навести: ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА ИЛИ УМЕТНИЧКИ ПРОЈЕКАТ)

**КУЛТУРОЛОШКА ДИМЕНЗИЈА ДЕЛОВАЊА СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ
ЦРКВЕ У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ XX ВЕКА (1945-2000)**

кандидата: _____ Јован Јањић, мср _____ подносимо следећи:
(звање, име и презиме кандидата)

РЕФЕРАТ

1. Основни подаци о кандидату, докторској дисертацији/ уметничком пројекту

(Елементарни подаци о кандидату, наслову рада, обиму и библиографским подацима)

Јован Јањић рођен је 1963. године у Врбићу, општина Крупањ. Дипломирао је на Правном факултету Универзитета у Београду, где је завршио и други степен мастер академских студија, одбраном мастер рада „Улога свештенства у стварању и раду органа државе Првог српског устанка“. У периоду 1990-2010. радио је као новинар недељника НИН (Београд). У току 2008. године обављао је дужност саветника за медије у Министарству вера Владе Републике Србије. Од августа 2011. до новембра 2013. године био је генерални директор ИП „Просвета“ а.д. Београд у реструктурирању, где је истовремено обављао и дужност главног и одговорног уредника овог издавачког предузећа. Од 1. августа 2011. до данас обавља дужност директора Предузећа за спољну и унутрашњу трговину и финансијско посредовање „Prosveta trade“ АД Beograd. Члан је Удружења књижевника Србије.

Књига овог аутора „Будимо људи – живот и реч патријарха Павла“ била је 2009. године најтиражнија књига у Србији, Републици Српској и Црној Гори. Ово дело 2010. године објавио је на руском језику Православни Светотихонски хуманитарни универзитет у Москви. Исти универзитет 2013. године објавио је и књигу „Будимо људи – поуке и поруке патријарха Павла“, од истог аутора. Кандидат је добитник више награда и признања.

Докторска дисертација под насловом „Културолошка димензија деловања Српске православне цркве у другој половини XX века (1945-2000)“ има 432 стране и литературу која се састоји из 65 монографских јединица, 18 архивских јединица и 52 чланка из релеванте периодике.

2. Предмет и циљ докторске дисертације/уметничког пројекта

(Показати да је реч о оригиналној идеји, значајној за развој научне или уметничке области)

2.1. Предмет докторске дисертације

Предмет докторске дисертације је деловање Српске православне цркве у условима када је највишим правним актима државе прокламован принцип одвојености цркве од државе, односно, у другој половини 20. века. Теоријски и емпиријски преглед предмета истраживања захтевао је да се у категоријално-појмовном систему дефинишу два појма: културолошка димензија деловања СПЦ и државни секуларизам.

Значајан сегмент предмета докторске дисертације је анализа односа државе према Цркви, тј. начини на које је она омогућавала и спречавала делатност Цркве, од онемогућавања повратка избеглих епископа и свештеника на своје епископије и парохије, изазивање и подстицање раскола у Цркви, ометање верске наставе, спречавање обнове порушених цркава и манастира, до каснијег либералнијег третмана и сарадње. И поред повремених препрека, Црква је наставила да живи и да врши верске обреде по свом вековском поретку.

Посебно је издвојен значајан сегмент мисионарског деловања СПЦ, у коме је нарочита пажња посвећена културним активностима, пошто је управо култура пружала највише могућности да се пред наметнутим ограничењима не застане, те да се глас Цркве чује и изван црквене порте. Као предмет истраживања посматрају се културне манифестације на којима се представља богато материјално и духовно наслеђе Цркве: архитектура, градитељство и фрескопис српских средњовековних манастира, иконографија, библиотечки фондови, црквене мелодије. Дужна пажња поклања се издаваштву – све разноврснијој штампи и све богатијој књижној продукцији, односно, једно од главних тежишта у разноврсној црквеној делатности стављено је на богословско школство и образовање и културно зрачење.

Просторно, предмет истраживања има обухват територија свих република бивше СФРЈ односно СРЈ.

Временски, предмет истраживања обухвата период 1945-2000. година.

Дисциплинарно, предмет истраживања припада научном пољу друштвено-хуманистичких наука (културологија и теологија) и ужим научним областима политичких наука и социологији религије.

2.2. Циљеви докторске дисертације

2.2.1. Научни циљеви докторске дисертације

Научни циљеви истраживања у овој докторској дисертацији били су: *опис* (опис), *класификација* и *типологизација* културолошких димензија деловања Српске православне цркве у другој половини 20. века, као и премијерно извршена научна периодизација деловања СПЦ од Другог светског рата до краја миленијума.

Посебан ниво научног циља била је анализа *концептуалних модела* остваривања црквене мисије условима правних и политичких ограничења од стране државе, пре свега предузимањем активности на пољу културе.

2.3. Друштвени циљеви докторске дисертације

Основни друштвени циљ израде докторске дисертације био је да се на основу резултата теоријско-емпиријског истраживања оформи јасна, општа слика о положају и деловању СПЦ условима промене правног положаја Цркве у новом друштвеном поретку који се развио после 1945. године. те да се на бази тих сазнања подстакну активности на формулисању јединственог модела културног утицаја на југословенско друштво у целини, с посебним освртом на подручја насељена живљем православне вероисповести. Осим тога, резултати истраживања у докторској дисертацији могу бити добра платформа за формулисање прецизних мисија, циљева и задатака органа управљања СПЦ на основу даљег развоја и прилагођавања новим условима деловања у 21. веку.

2. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

(Објаснити да ли су хипотезе научно потврђене или оборене)

Из предмета и циља докторске дисертације изведене су следеће хипотезе:

Општа хипотеза

Ако се цркви у њеном мисионарском деловању наметну правна и политичка ограничења, што је чињено према Српској православној цркви после Другог светског рата, најсигурнији пут изласка у народ води преко поља културе, и то културног деловања које је у функцији општих интереса, па и у интересу државе која таква ограничења намеће.

Посебне хипотезе

X₁. Ако се богато наслеђе СПЦ, стицано кроз вишевековно трајање, као практично искуство ранијих епоха, стави у функцију савременог тренутка, односно материјалне културе која се ствара и у којој се живи, а његово присуство је доказиво и у духовној култури, то само показује дубоку укорененост Цркве у српском народу и високе њене духовне домете, који превазилазе моћ дохвата политике једног времена, без обзира на то колико она била одлучна у својима намерама.

X₂. Ако је материјална култура Цркве незаобилазна чињеница у животу друштва у којем делује, то чини доступнијим продор духовне културе, који заједно настављају да живе кроз један организам – кроз Цркву, а у функцији друштва.

X₃. Ако се узме у обзир чињеница да је Српска православна црква дубоко укоренена у традицију и духовно биће српског народа, то се може очекивати сразмеран отпор идеологији и власти која намеће ограничења на идеолошкој основи.

4. Кратак опис садржаја

Садржај докторске дисертације кандидат је рашчланио на десет логичких и међусобно повезаних структуралних чинилаца:

Увод као теоријски улаз у материју којом се докторска дисертација бави, назнака праваца којима се креће истраживање и појашњење иницијалне идеје истраживања.

Други структурални чинилац докторске дисертације обухвата разрађен методолошки оквир истраживања с тежиштем на формулацији проблема истраживања, одређењу предмета, циљева, хипотеза и начина истраживања, те научне и друштвене оправданости израде докторске дисертације.

Трећи структурални чинилац докторске дисертације посвећен је потпунијем теоријском оквиру истраживања с тежиштем на дефинисању категоријално-појмовног система у директној вези с предметом докторске дисертације, односно с акцентом на дефинисању појмова: односи државе и цркве, измена државног законодавства, потчињавање Цркве држави и сл, који у постојећој домаћој теорији нису на адекватан начин дефинисани.

Четврти структурални чинилац посвећен је периоду појачаног надзора државе над црквом (1953-1984), с посебним акцентом на моделе тог надзора, одузимање имовине и став КПЈ према вери.

Пети структурални чинилац разматра период (1984-2000) који аутор рада сматра временом отопљавања односа између цркве и државе.

Шести структурални чинилац разматра деловање СПЦ током грађанског рата у Југославији и НАТО агресије на Србију.

Седми структурални чинилац бави се посебним културолошким аспектима деловања српске цркве у другој половини 20. века, с посебним нагласком на заштити културног наслеђа, духовног буђења народа и ревитализацијом издаваштва у СПЦ.

Осми структурални чинилац бави се верским школством и верском наставом.

Девети структурални чинилац говори о међуцрквеној и међуконфесионалној сарадњи
Следе Закључна разматрања, Литература и Извори.

5. Остварени резултати и научни допринос

(Конкретно навести допринос научној, стручној или уметничкој области)

Научни допринос ове докторске дисертације огледа се, пре свега, у теоријски коректном извођењу дефиниција категоријалних појмова ко што су: „секуларизација државе“ и „културно деловање цркве“ који су у научној теорији до сада били прешироко дефинисани, и у утврђивању коректне научне основе за успостављање јединственог савременог система деловања цркве у структурама друштва.

Научни допринос огледа се периодизацији деловања Цркве у послератном периоду и у први пут предузетом истраживању које доприноси да се објективно и аргументовано сагледа деловање Српске православне цркве у другој половини XX века. Дисертација

доприноси сагледавању укупних друштвених прилика у истраживаном периоду, омогућује даље проучавање односа Цркве и државе, и даје допринос сагледавању значаја културолошког деловања у условима правних и политичких ограничења.

Друштвени допринос истраживања огледа се у напору да се покаже деловање Српске православне цркве у другој половини двадесетог века, а посебно културолошка димензија њених активности, и то у условима формално-правне одвојености од државе, а уз често уплитање представника државног апарата. Истраживање први пут, систематично, показује укупну активност Српске православне цркве у назначеном времену; показује духовну снагу и виталност Српске православне цркве, стицану кроз вишевековно трајање, снагу да се избори са настојањима да се њен рад онемогући и са наметнутим ограничењима; показује моћ културе и, на примеру Српске православне цркве, надмоћ вере над идеологијом.

6. Закључак

(Навести да је докторска дисертација/уметнички пројекат урађена у свему према одобреној пријави, да је оригинално и самостално научно или уметничко дело и да су се стекли услови за његову јавну одбрану)

Комисија за оцену завршног рада/докторске дисертације је, на основу свега изложеног, закључила да је докторска дисертација под називом: „Културолошка димензија деловања Српске православне цркве у другој половини XX века (1945-2000)“ оригинално и самостално научно дело кандидата Јована Јањића и да садржи наведене научне доприносе, те предлаже наставно-научном већу Факултета за културу и медије Универзитета „Джон Незбит“ да одобри њену јавну одбрану.

Место и датум:
Београд, септембар 2017.

Чланови Комисије за оцену докторске дисертације

Проф. др Радомир Поповић, Богословски факултет Универзитета у Београду, члан

Проф. др Зоран Аврамовић, ФКМ члан

Проф. др Миливоје Павловић, ФКМ ментор